
Az európai büntetőügyi együttműködés és az Egyesült Királyság kapcsolata

Kiss Lilla Nóra^{*}

---

1. Az európai büntetőügyi együttműködés főbb állomásai

Az európai büntetőjog és bűnügyi együttműködés fogalmai viszonylag új keletűek, hiszen az 1648-as vesztfáliai békétől – mely deklarálta az államok szuverén jogrendszerét – az európai integrációs folyamatok elmélyüléséig (1992, Maastrichti Szerződés) csupán jogsegély jellegű bűnügyi együttműködés jellemezte az integrációban részt vevő államok nemzetközi büntetőjogi politikáját. Az európai büntetőjog fogalma ebben a jogsegély jellegű együttműködési rendszerben annak szűkebb aspektusában értelmezhető, mely az *Európai Unió (a továbbiakban: EU) és tagállamai, az EU és uniós polgárok viszonyában megjelenő, büntető vonatkozású jogalkotásban és intézményrendszerben tárgyasuló*¹ tartalmakat jelöl.

A jogsegély jellegű együttműködés a büntetőjog területén egy viszonylag enyhe köteléket jelentett, mely tiszteletben tartotta a tagállamok belső jogát, alapvetően bi- és multilaterális megállapodásokkal szabályozva a területet. A szorosabb büntetőjogi együttműködés szükségessége már az integráció kezdetekor észlelhető volt. A tagállami gazdaságpolitikák összehangolása, összehangolt gazdasági tevékenysége, s maga a közös piac működése életre keltette a bűnözés új dimenzióit, mely elleni küzdelem, megelőzés és védelem is közös politikák megszületését tette indokolttá. Annak ellenére, hogy az Európai Gazdasági Közösséget (a továbbiakban: EGK) létrehozó, 1957. március 25-én elfogadott Római Szerződés semmilyen büntetőjogi rendelkezést nem tartalmazott, a közös büntetőjog, az európai büntetőjog és együttműködés történetében mégis kezdőpontnak tekinthetjük, hiszen a Római Szerződés által létrehozott szupranacionális nemzetközi szerveződés vonzó célpontként szolgált a határon átnyúló bűnözés számára, az elkövetőknek új elkövetési tárgyakat szolgáltatva. *„Ha a mai tudással visszatekintünk a Római Szerződésre, akkor úgy értékelhetjük, hogy egy olyan szupranacionális jogrendszer alapjait valósította meg, amely ekkor még a saját védelmét és normáinak megszegését sem önállóan felderíteni, sem pedig*

---

^{*} Tudományos segédmunkatárs, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Európai és Nemzetközi Magánjogi Tanszék.

¹ FARKAS Ákos (2017): Az európai büntetőjog értelmezési tartománya, In.: *Fejezetek az európai büntetőjogból* (szerk.: Farkas Ákos), Miskolc, Bíbor Kiadó, 17.o.

szankcionálni nem volt képes."² A közösségi politikák védelmére pedig a nemzeti jogrendszerek büntető igazságszolgáltatása nem nyújtott hatékony védelmet az integrációs folyamatok kezdetén. Ez pedig szükségszerűvé tette a közösségi jogalkotást, a nemzetek feletti együttműködés és politikák összehangolását, új szintre emelését.

A jogsegély jellegű bűnügyi együttműködésben kiemelendő mérföldkő volt az 1976-os TREVI Egyezmény³, mely a nemzetközi terrorizmus elleni közös fellépést szolgálta. A terrorizmus elleni küzdelem szervesen összekapcsolódik a határellenőrzéssel, mely gyakorlati akadályt képez az európai integráció egyik alapvető szabadságának, a személyek szabad mozgásának útjában, mely így a tagállamok számára komoly biztonsági kockázattal jár. Ezen kockázat növekedésének ellensúlyozására, valamint – a hetvenes években a gazdasági válság hatására megtorpant – integrációs folyamat fejlődése érdekében a tagállamok 1986-ban elfogadták az Egységes Európai Okmányt (a továbbiakban: EEO).⁴ Az EEO szemléletbeli változást jelentett, hiszen célként jelölte meg a terrorizmus, a kábítószer-kereskedelem, valamint a műalkotások és a régiségek tiltott kereskedelmén alapuló bűnözés visszaszorítását, mely az európai büntető igazságügyi együttműködés következő mérföldkövének tekinthető. Ezzel párhuzamosan, 1985-ben Belgium, Hollandia, Luxemburg, Franciaország és a Német Szövetségi Köztársaság (a továbbiakban: NSZK) megállapodott a közös határokon gyakorolt ellenőrzés fokozatos megszüntetésében. Ezen megállapodást 1990-ben bővítették ki a Schengeni Végrehajtási Egyezménnyel, mely szabályozza a kölcsönös bűnügyi jogsegélyt, a kétszeres értékelés tilalmát, a kiadatást és a büntető ítéletek végrehajtásának átadását. A Schengeni Egyezmény teljes egészében 1995-ben lépett hatályba (Spanyolország és Portugália részvételével). A schengeni térségben megszűntek a belső határellenőrzések, a külső határok védelme viszont megerősödött, mely közös védelem közös intézményrendszer felállítását is szükségessé tette. A Schengeni Információs Rendszer (a továbbiakban: SIS) létrehozása sarkalatos pontja az európai bűnügyi együttműködés fejlődésének. A SIS a tagállamok bírói és rendőri szerveitől kapott információkat rögzíti körözött személyek és tárgyak vonatkozásában. A folyamat másik fontos lépése az Europol megalapítása volt 1995-ben, melynek kiemelt szerepe volt és van a szervezett bűnözés, a kábítószer és a nemzetközi terrorizmus elleni küzdelemben.

Mindezen folyamatokkal párhuzamosan az integráció fejlődésének következő, és egyik legfontosabb lépéseként számon tartott Maastrichti Szerződés (a továbbiakban: MSz) elfogadása (1992) áll, mely jelentős előrelépést hozott az európai büntetőjogi együttműködésben is. A Maastrichti Szerződés, azon túl, hogy

---

² BÉKÉS Ádám (2015): *Nemzetek feletti büntetőjog az Európai Unióban*, HVG-Orac Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 61. oldal

³ A TREVI-Együttműködésről lásd részletesebben: VÓKÓ György (2006): *Európai büntetés-végrehajtási jog*, Dialóg Campus, Budapest-Pécs

⁴ A folyamatról lásd részletesebben HORVÁTH Szabolcs (2005): *Milyen EU-ba érkeztünk? Bel-és igazságügyi együttműködés az Európai Unióban*, Miniszterelnöki Hivatal EU Tájékoztató Szolgálat, Budapest, elérhető: http://www.kum.hu/NR/rdonlyres/D114EC87-69F2-4692-AD36-638E9AF3559C/0/6846_eu_belugy_a.pdf (letöltve: 2017.10.10.)

létrehozta az Európai Uniót (a továbbiakban: EU), és megteremtette annak hárompilléres szerkezeti rendszerét, önálló pilléreként határozta meg a bel-és igazságügyi együttműködést, mely a határon átnyúló büntetőügyi együttműködést erősítette, ezzel az uniós jogalkotás szintjére emelve a korábban két- és többoldalú egyezményekkel – a tagállamok által – szabályozott területet. A MSZ tételesen felsorolta a bel-és igazságügyi együttműködésre vonatkozó területeket: menekültpolitika, határellenőrzésre vonatkozó szabályok, bevándorlás-politika, kábítószer-bűnözés elleni küzdelem, nemzetközi csalások elleni küzdelem, igazságügyi együttműködés büntetőügyekben, vámügyi együttműködés, rendőri együttműködés (Europol). Ezzel a MSZ megteremtette az uniós jogalkotás szerződéses alapjait a felsorolt kérdések szabályozását illetően.

Az 1997-es Amszterdami Szerződés (a továbbiakban: ASz) már tovább lépett, és megteremtette egy önálló bűnügyi együttműködés kereteit, a szabadság, a biztonság és a jog térségének megalkotásával. Kiegészítve a Maastrichti Szerződés rendelkezéseit, az ASz⁵ a büntető ügyekben folytatott igazságügyi együttműködésre vonatkozó közös fellépést igénylő ügyek közé emelte az olyan intézkedések fokozatos elfogadását, amelyek a szervezett bűnözés, a terrorizmus, valamint a tiltott kábítószer-kereskedelem területén szabályozási minimumokat határoznak meg a bűncselekmények tényállási elemeire és a büntetési tételekre vonatkozóan. *„Az ASz kiemelt figyelmet szentel az Europolra, [...] operatív együttműködéshez kapcsolódó hatáskörökkel ruházza fel, valamint eszközzel*

⁵ Az ASz vonatkozó rendelkezései: VI. cím: A büntetőügyekben folytatott rendőrségi és igazságügyi együttműködésre vonatkozó rendelkezések, K.1. cikk: *„Az Európai Közösség hatásköreinek sérelme nélkül, az Unió célja, hogy a büntetőügyekben folytatott rendőrségi és igazságügyi együttműködés területein a tagállamok közös fellépésének kidolgozásával, valamint a rasszizmus és idegengyűlölet megelőzésével és az ezek elleni küzdelemmel biztosítsa a polgárok magas szintű biztonságát egy olyan térségben, amely a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapul. Az Unió ezt a célkitűzést a szervezett vagy egyéb bűnözés, így különösen a terrorizmus, az emberkereskedelem és a gyermekek sérelmére elkövetett bűncselekmények, a tiltott kábítószerkereskedelem és a tiltott fegyverkereskedelem, a korrupció és a csalás megelőzésével és az ezek elleni küzdelemmel valósítja meg a következőképpen:*

– a tagállamok rendőri szerveinek, vámparaszolgáinak és egyéb, hatáskörrel rendelkező hatóságainak közvetlenül, valamint az Európai Rendőrségi Hivatalon (Europol) keresztül történő szorosabb együttműködése a K.2. és K.4. cikk rendelkezéseinek megfelelően;

– a tagállamok igazságügyi hatóságainak és egyéb, hatáskörrel rendelkező hatóságainak szorosabb együttműködése a K.3. cikk a)–d) pontja és a K.4. cikk rendelkezéseinek megfelelően;

– ahol szükséges, a tagállamok büntetőjogi szabályainak közelítése a K.3. cikk e) pontja rendelkezéseinek megfelelően.

K.3. cikk: A büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködésre vonatkozó közös fellépés magában foglalja:

a) a tagállamok hatáskörrel rendelkező minisztériumai és igazságügyi vagy annak megfelelő hatóságai közötti együttműködés megkönnyítését és meggyorsítását az eljárások és a határozatok végrehajtása terén;

b) a kiadatás megkönnyítését a tagállamok között;

c) a tagállamokban alkalmazandó szabályok olyan mértékű összeegyeztethetőségének biztosítását, amely az ilyen együttműködés javításához szükséges;

d) a tagállamok közötti joghatósági összeütközések megelőzését;

e) olyan intézkedések fokozatos elfogadását, amelyek a szervezett bűnözés, a terrorizmus, valamint a tiltott kábítószer-kereskedelem területén szabályozási minimumokat határoznak meg a bűncselekmények tényállási elemeire és a büntetési tételekre vonatkozóan.”

ruházza fel a harmadik pillért a közös fellépés lehetővé tételével többek között a kiadatás, a joghatósági összeütközések megelőzése és a büntető anyagi jogharmonizáció terén.⁶ Az ASz bevezette a „kerethatározat” intézményét, mint egy új, az uniós jogalkotó által használható jogi eszközt. Ennek lényege, hogy a Tanács bármely tagállam vagy a Bizottság kezdeményezésére egyhangúlag, kerethatározatot fogadhatott el a tagállamok törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseinek közelítése, harmonizációja céljából. A kerethatározatok érvényességének vizsgálata és értelmezése pedig – más uniós jogalkotási aktusokhoz hasonlóan – az Európai Bíróság hatáskörébe került, mellyel a határozatok egységes értelmezését kívánták biztosítani. Az ASz kiegészítő jegyzőkönyve ezeken túlmenően a schengeni vívmányoknak az EU keretébe történő beillesztéséről is rendelkezett, mellyel a bűnügyi együttműködés intézményei az uniós jog részévé váltak. Az Egyesült Királyság és Írország nem voltak tagjai – a mai napig sem azok – a schengeni térségnek, nem is kívántak csatlakozni, s emiatt a vívmányok uniós jogba illesztése ezen két tagállam számára problémákat jelentett. A későbbi elemzések során ez, a tagállami kilépés esetleges büntető együttműködésre gyakorolt hatásai kapcsán vizsgálandó kérdés lehet. A feszültségek gyakorlati feloldását a két tagállam részéről külön alávetési nyilatkozatokkal oldották meg, ami a rendőri információ cserét, a jogsegélyt, a határon átnyúló megfigyeléseket, a közvetlen kapcsolattartást, a SIS rendszer használatát, stb. érintette.

Az igazán büntetőjogi irányú uniós jogfejlesztés a harmadik pillérhez kapcsolódott, mely – különösen az Unió pénzügyi érdekeinek védelmére tekintettel – elindította a Corpus Juris megalkotását 1996-1997-ben. A *Mireille Delmas-Marty* professzor asszony vezetése alatt kidolgozott uniós büntetőkódex – még ha nem is került elfogadásra – hatalmas előrelépésként értékelhető az európai büntetőjog történetében. Kiemelendő, hogy „nem egy minden területet átfogó büntetőjogról van szó, hiszen nem valószínű, hogy a tagállamok lemondanának nemzeti hagyományaik részét képező büntető jogáguk önállóságáról, egy egységes anyagi és eljárásjogi kódex uniformizálását választva a büntető igazságszolgáltatás motorjaként. Azonban, annak felismerése, hogy a harmonizációnak számos területen helye van”, már önmagában előrelépésnek értékelendő. Vita övezte a szükségesség, legitimitás és a megvalósíthatóság kérdéseit⁸, melyeket az eltérő büntetőjogi hagyományokkal és szabályanyaggal rendelkező tagállamok másként értelmeztek⁹. A Corpus Juris tanulmány a tagállamok jogalkotását is vizsgálta a Corpus Juris átültethetősége és megvalósíthatósága vonatkozásában, azon túl, hogy a tagállamok horizontális és vertikális együttműködését szabályozta volna. *Mireille Delmas-Marty* a határon átnyúló büntetőügyi együttműködés gyakorlati akadályaként „négy indokot nevezett meg: a titokvédelem harmonizált

---

⁶ BÉKÉS: i.m. 66. o.

⁷ FARKAS Ákos (2001): *Büntetőjogi együttműködés az Európai Unióban*, Osiris Kiadó, Budapest, 50. o.

⁸ DELMAS-MARTY Mireille: A Corpus Juris szükségessége, legitimitása és megvalósíthatósága (fordította: Szűts Márton), *Magyar Jog*, 2000/11.

⁹ Lásd ehhez részletesebben: DELMAS-MARTY Mireille - VERVAELE John (2001): *The Implementation of the Corpus Juris in the Member States: Penal Provisions for the Protection of European Finances*, Intersentia

szabályozása, a horizontális (tagállamok közti) és a vertikális (uniós intézmények közti) együttműködés hézagainak eltüntetése, valamint a bizonyítási eljárás (bizonyítékok gyűjtése, elfogadása, értékelése) optimális egységesítése.¹⁰ Az európai büntetőkodekx elfogadását illetően minden törekvés ellenére a mai napig nem történt előrelépés. A büntető ügyekben folytatott együttműködés területén pedig a nemrégiben elfogadott büntetőjogi tárgyú szabályozási minimumokat megállapító jogszabályokat – különösen az Unió pénzügyi érdekeit érintő csalás ellen büntetőjogi eszközökkel folytatott küzdelemről szóló az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/1371 irányelv (2017. július 5.), illetve az Európai Ügyészség létrehozására vonatkozó megerősített együttműködés bevezetéséről szóló a Tanács (EU) 2017/1939 rendelet (2017. október 12.) – leszámítva az együttműködés üteme viszonylag lassú.

Az 1999-es tamperei Európai Tanácson deklarálták, hogy a bírósági döntések kölcsönös elismerését garantálni kell különösen a büntető ügyekben, ide értve a bírósági szakaszt megelőző határozatokat is. Legalább ilyen fontos, hogy a bűnügyi bizonyítékok és a bizonyítási eljárás optimális mértékben egységesek legyenek, mely elvárások teljesítése az eljárások hatékonyságát nagymértékben növelné. A Corpus Juris szövege több elvet is rögzített az EU pénzügyi érdekeinek védelméhez, az Európai Igazságügyi Hálózathoz és az Európai Ügyészség működésére vonatkozóan egyaránt. A találgató nagy előrelépése, hogy a kölcsönös elismerés elvének gyakorlati alkalmazása irányába történt elmozdulás, mely számos eljárási kérdésre áthidaló megoldásként szolgál. Ez megnyitotta az utat az európai elfogatóparancs szabályanyagának elfogadása előtt.

Az európai büntetőjog fejlődésében kiemelkedő jelentőségű, hogy az 1988-ban (az Európai Bizottság Főtitkárságán belül) létrehozott Csalás Elleni Koordinációs Egység (a továbbiakban: UCLAF) továbbfejlődhetett, 1999-ben ezen előd intézmény hatásköreit kiegészítve, az együttműködést magasabb szintre emelve, önálló hivatalként alakították meg az Európai Csalás Elleni Hivatalt (a továbbiakban: OLAF). Az OLAF – mely csupán vizsgálati eljárásokat folytathat le, e minőségében „nem teljes értékű” nyomozóhatóság – és az Európai Igazságügyi Hálózat már az európai bűnügyi együttműködés intézményi keretrendszerét alkotja.

A 2001-es Nizzai Szerződést (a továbbiakban NSz) megelőzően az Európai Bizottság vitára bocsátotta az Európai Ügyészség létrehozásáról szóló Zöld Könyvet, mely a bűnügyi együttműködés intézményi rendszerét egészítette volna ki, ám ekkor még a tagállamok az Európai Ügyészség felállítását a szubszidiaritás elvének sérelmeként fogták fel, ezért hosszú időn keresztül nem vezettek eredményre a felállítására irányuló törekvések: az Európai Ügyészség koncepciója renDELETErvezet formájában hevert az uniós jogalkotó „fiókjában”. A Zöld Könyvre tett észrevételeket egy összefoglaló jelentés rögzítette, mely három kategóriába sorolta a tagállamokat az Európai Ügyészség felállításához fűződő hozzáállásuk szerint. Az Európai Ügyészség létrehozását támogató, „haladó szellemű” tagállamok: Belgium, Hollandia, Görögország, Olaszország, Spanyolország és

¹⁰ BÉKÉS: i.m. 69. o.

Portugália. A hezitáló tagállamok közé tartozott az erős katonai és titkosszolgálati rendszerrel rendelkező Luxemburg, valamint Németország és Svédország. Az Európai Ügyészség intézményét elutasító, szuverenitásukat féltő tagállamok közé tartozott Franciaország, Dánia, Ausztria, Finnország, valamint a büntetőügyi harmonizáció ellen korábban is tiltakozó Egyesült Királyság és Írország. A viták ellenére, a *„Zöld Könyv jelentősége az Európai Ügyészség létrehozásának gondolata és ennek fokozatos elfogadása a tagállamok politikai vezetőivel”*.¹¹

A NSz az Eurojust kapcsán rendelkezik a Tanács teendőiről a bűnügyi együttműködés támogatása érdekében. Az Eurojustot a Tanács 2002/187/IB határozata hozta létre, amelyet a Tanács 2008. december 16-i 2009/426/IB határozata (Eurojust Határozat) módosított. *„Az Eurojust feladata a nemzeti nyomozó hatóságok és ügyészségek hatékonyságának növelése a határokon átívelő, súlyos és szervezett bűncselekmények ügyeiben, és végső soron annak előmozdítása, hogy a bűncselekményt elkövetők felelősségre vonása gyorsan és eredményesen megtörténjék. Az Eurojust jövőképe az, hogy igazságügyi szinten kulcsszereplő és szakértői központ legyen a határokon átívelő, szervezett bűnözés elleni hatékony fellépés terén az Európai Unióban.”*¹² Megállapítható, hogy szerepét és feladatait figyelembe véve az Eurojust tekinthető az Európai Ügyészség alapjának, mely kapcsolatot az EUMSz 86. cikke tételesen rögzíti is a következőképpen: *„Az Unió pénzügyi érdekeit sértő bűncselekmények üldözésére a Tanács különleges jogalkotási eljárás keretében elfogadott rendeletekben az Eurojustból Európai Ügyészséget hozhat létre.”*

A 2007 decemberében elfogadott, 2009. december 1-jén hatályba lépett Lisszaboni Szerződés (a továbbiakban: LSz) megteremtette a jogi keretrendszert a büntetőjogi harmonizáció számára, melyben mind az Európai Parlament, mind a nemzeti parlamentek erős szerepet kaptak.¹³ A bűnügyi együttműködés kodifikált elvévé vált a kölcsönös elismerés elve. Az átfogó bírósági kontroll letéteményese pedig az Európai Bíróság lett. Az EU feladata olyan szabályozási minimumok (standardok) kidolgozása, melyek mentén a tagállamok közelíthetik jogrendszerük bizonyos elemeit. A LSz adta keretek között a jogharmonizáció erős fogalomnak minősül, hiszen nehéz eltérő jogi kultúrákban a közös értékeknek határokat szabni (pl.: milyen jogok illessék a terheltet a büntetőeljárásban, ugyanazon jogok illessék akkor is, ha ügyét más, nem állampolgársága szerinti tagállamban tárgyalják), egységesíteni pedig a tagállami jogi hagyományok eltérősége okán szinte lehetetlen küldetés. Ebben a helyzetben megnő a kölcsönös elismerés elvének szerepe, így az Európai Bíróság által alapvetően belső piaci alapelvként deklarált és ismertté vált elv a közjogi jogalkotás és jogalkalmazás területén is alkalmazhatóvá vált. A kölcsönös elismerés, a kölcsönösség jogi garanciát jelent, melynek

---

¹¹ FARKAS Ákos (2003): Büntetőjogi együttműködés az Európai Unióban, *Belügyi Szemle*, 2003/4., 132. o.

¹² EUROJUST: *About Eurojust*, elérhető: <http://www.eurojust.europa.eu/Pages/languages/hu.aspx> (letöltve: 2017.10.12.)

¹³ A Lisszaboni Szerződéshez lásd még: Angyal Zoltán, *Alkotmányszerződés kontra Reformszerződés, avagy az EU működésének elsődleges jogi keretei 2009 után*, Jogtudományi Közlöny, 2008. április, 179-190.o.

különösen nagy jelentősége van a büntetőeljáráásban, elsősorban a tisztességes eljáráshoz való jog és egyéb fundamentális emberi jogok érvényesülésének biztosítása érdekében.

Ebben a folyamatban jelentős és folyamatos külső hatásként emelhető ki egyrészt az Egyesült Nemzetek Szervezetének (a továbbiakban: ENSZ) 1948. december 10-én létrejött Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, mint univerzális jogforrás, másrészt az Emberi Jogok Európai Bíróságának (a továbbiakban: EJEB) Emberi Jogok Európai Egyezménye (a továbbiakban: EJEE) alapján kimunkált joggyakorlata is. Az EJEE alkalmazása az Európa Tanács szerződő feleinek nemzeti jogára ösztönzően hatott. Lendületes fejlődésnek indult az érintett államokban a büntetőjogi és büntető eljárásjogi tendenciák emberi jogi értékeken alapuló reformja. Mivel az Emberi Jogok Európai Egyezményének részesei és az Európai Unió (és jogelődjeinek) tagállamai között (EU tagállamok vonatkozásában) teljes átfedés van, így az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlata közvetetten ugyan, de hatással volt az európai közösségi jogfejlődésre is, így az európai büntetőjogi tendenciák alakulására is.¹⁴

2. Az európai büntetőügyi együttműködés és az Egyesült Királyság

2.1. Az Egyesült Királyság és az EU különös kapcsolata. Az Egyesült Királyság európai integrációval való viszonyát a kapcsolatrendszer valamennyi területén a „fontolva haladás” jellemezte és jellemzi. Az Egyesült Királyság már 1962-ben benyújtotta csatlakozási kérelmét a Közösséghez, azonban a csatlakozási folyamat nem talált egyhangú támogatásra az alapító államok – elsősorban Franciaország – részéről. 1968-ban, *Harold Wilson*¹⁵ miniszterelnök kormányzása alatt ismételen elutasításra került az újabb csatlakozási kérelmük.¹⁶ Kormányváltást követően *Edward Heath*¹⁷ konzervatív párti miniszterelnök az 1970-es évek elején újból tárgyalásokat kezdeményezett a brit csatlakozás érdekében, melyre hosszas egyeztetéseket követően, 1973. január 1-jén került sor. A csatlakozásra kétszeri elutasítást követően, mintegy tizenhat évvel az integráció kezdete után került sor, mely eredményeképpen a britek már egy kész feltételrendszerrel működő EGK-hoz csatlakozhattak, ami csak megerősítette az integrációban való „különutas” működésüket, szerepvállalásukat. A csatlakozás – mely az európai értékek iránti elköteleződés jegyében pozitív előrelépésnek tekinthető – azonban politikailag mégis csupán „felsikerként” értékelhető, hiszen a csatlakozást támogatók létszámbeli fölénye nem volt elsöprő. Az 1970-es évek olajválsága, gazdasági visszaesése az izolációt erősítette a szigetországban az

¹⁴ Az európai büntetőügyi együttműködés fejlődéséről lásd még többek között: FARINPOUR Ramin (2017): The evolving face of European criminal justice in an ever-changing world, *ERA Forum* (2016) 17: 279. <https://doi.org/10.1007/s12027-017-0450-y>, (letöltve: 2017.10.10.)

¹⁵ James Harold Wilson brit munkáspárti miniszterelnök volt 1964-1970. és 1974-76. között.

¹⁶ Charles de Gaulle francia miniszterelnök (1969-ig) vétózta meg mindkét alkalommal a brit csatlakozást azzal az indokkal, hogy kételyei vannak a brit politikai szándékokat illetően.

¹⁷ Sir Edward Richard George Heath brit konzervatív párti miniszterelnök volt 1970-74. között, a konzervatív pártot vezette 1965-75. között.

integrációval szemben. 1974-ben *Edward Heath* helyére ismét a munkáspárti *Harold Wilson* került. A munkáspárt kiáltványának egyik fő ígérete az volt, hogy amennyiben megnyerik a választást, népszavazást tartanak az Egyesült Királyság tagállami jogállásának kérdéséről. Ennek megfelelően, 1975-ben sor került az első „Brexit-ügyi” népszavazásra, melyben az EGK-ban maradni szándékozók voltak többségben.¹⁸

Az első Brexit-ügyi népszavazástól egészen 2015-2016-ig nem merült fel a tagállami kilépés kérdése a szigetországban, viszont az integrációval való kapcsolatukat a kezdetektől fogva „különutasság” jellemezte. Ennek hátterében a fent bemutatott nehézkes csatlakozási folyamaton kívül az eltérő jogi kultúra és jogi gondolkodás, különféle nyelvek használata, valamint ezek következményei (többek között a másik állam jogrendszerébe vetett bizalom hiánya) állhatnak. Különösen igaz ez a büntetőjog területét illetően, hiszen „*mióta léteznek nemzetállamok, az állam igényt tart a büntetőjogi szabályozásra, max weberi terminológiával élve: a törvényes (legitim) erőszak alkalmazásának jogára. [...] Ennek alkalmazásával összefüggő jogok fogalmi keretek között, nemzeti nyelven tárgyasulnak, az állam princípiumává, a szuverenitás szerves részévé válnak, legyenek azok a törvényhozás, vagy szerves jogfejlődés, bírói gyakorlat által létrehozott írott jogszabályok, rendelkezések.*”¹⁹ Az Európai Unióban huszonnyolc különböző jogrendszer büntetőjogi (anyagi és eljárási) szabályait kellene harmonizálni, de a büntetőjogi és emberi jogi garanciák érvényesülése érdekében inkább egységesíteni. Ez egyfelől – *Heike Jung* fogalmával élve – szektorális integrációt, vagy más néven részleges jogharmonizációt jelentene (mint ami a versenyjog és az európai adójog területén fellelhető), másfelől pedig a tagállami hagyományok egy részének feladását jelent(het)i. A jogi nyelv eltérő tartalmú fogalmainak köszönhetően még akkor sem könnyű a harmonizáció, ha példának okáért az angol nyelvet a skótok, írek, angolok, máltaiak egyaránt elfogadják hivatalosnak, ugyanígy a francia nyelvet a franciák és a belgák, vagy a német nyelvet az osztrákok és németek. A nyelv fogalmainak egységes értelmezése, azonos tartalommal megtöltése huszonnyolc tagállam esetén különösen nagy kihívást jelent és csupán egy, a harmonizáció útjában lévő akadályok közül.

Az angolszász jogi kultúrában a *jury* rendszer, az esküdtszék szerepe fontos, Angliában és Walesben egyenesen nélkülözhetetlen a büntetőeljárásban, tradicionálisan és szervesen kapcsolódik a *common law* jogrendszer hagyományaihoz. Azonban még az angolszász jogi kultúra sem egységes az esküdtszék szerepvállalását illetően, Skóciában – mely kevert jogrendszerűnek minősül – például kivételes az esküdtek eljárásba vonása. A skót – angolszász hagyományokon nyugvó, de erős kontinentális hatással működő jogrendszerben – a rendőrség, az ügyészség szerepe sarkalatos.

A *common law* jogrendszerben ezen felül elfogadott a precedensjog, mely a kontinentális hagyományokkal bíró államoktól többnyire idegen, csupán

---

¹⁸ Az első Brexit-ügyi népszavazáson, 1975. június 5-én, 64,62%-os részvételi arány mellett a szavazók 67,23%-a döntött az EGK-ban maradás mellett.

¹⁹ FARKAS Ákos (2017): Az európai büntetőjog értelmezési tartománya, In.: *Fejezetek az európai büntetőjogból* (szerk.: Farkas Ákos), i.m., 18.o.

kivételesen, a méltányosság körében alkalmazható. A precedensjog lehetővé teszi, hogy adott esetben több száz évvel ezelőtti ítéletekre hivatkozzanak a felek. Rugalmasságot tesz lehetővé, nagyobb mozgásteret biztosítva a bírónak és a feleknek egyaránt. Az íratlan jog, a szokások szerepe szintén kiemelkedő, mely az írott törvényekkel, és a precedensekkel együtt határozzák meg az eljárás kereteit. Ezeken túlmenően, a büntetőeljárás szereplőinek feladatát tekintve is jelentős eltérések vannak az angolszász típusú és a kontinentális jogrendszerek között, például a bizonyítékok gyűjtése, elfogadása tekintetében, ami különösen megnehezíti a kölcsönös elismerés elvének gyakorlati alkalmazását.

Mindezekből következően az, hogy az első fejezetben bemutatott európai büntetőjogi jogfejlődéshez hogyan kapcsolódtak a britek, szintén külön összefoglalást érdemel.

2.2. Pre-Brexit brit-uniós büntetőügyi együttműködés. Az Egyesült Királyság európai bűnügyi együttműködéshez való viszonyát a Lisszaboni Szerződést megelőzően is egyfajta távolságtartás jellemezte. Az Egyesült Királyság és Írország²⁰ a korábbi EK-Szerződés IV. Címéhez tartozó politikák (a vízumokkal, menekültüggyel és bevándorlással kapcsolatos politikák és a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés) vonatkozásában fennálló *opt-out* jogát²¹ a Lisszaboni Szerződés kiterjesztette a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség egészére, így a határellenőrzések, menekültjog, bevándorlás mellett a büntetőügyekben folytatott igazságügyi és rendőri együttműködésre is.²² „A Lisszaboni Szerződés a büntetőügyi integrációt kormányközi szintről a szupranacionális szintre emelte, mintegy paradigma-váltást előidézve a büntetőügyi együttműködésben. [...] Ez talán semelyik másik EU tagállamban nem váltott ki ilyen mértékű euro-szkepticizmust a bűnügyi együttműködést illetően, mint az Egyesült Királyságban.”²³ Ezen megállapítás azért különösen érdekes, hiszen az *opt-out* jog szerződéses biztosítása nagymértékű rugalmasságot biztosított az Egyesült Királyságnak – már a LSz-t megelőzően is. Az *opt-out* joga ugyanis lehetővé tette azt, hogy a Lisszaboni Szerződéssel bevezetett nagy változásoktól (is) elszigetelje magát Írország és az Egyesült Királyság. Sem Írország, sem az Egyesült Királyság nem kötelezhető a szabadság, a biztonság és jog térségéhez kapcsolódó új intézkedésekre, hacsak nem döntenek önként úgy, hogy csatlakoznak az együttműködéshez élve *opt-in* jogukkal. *Opt-in* jogukkal pedig a jegyzőkönyv szerint két, gyakorlatilag pedig három módon élhetnek:

²⁰ A Lisszaboni Szerződéshez csatolt 21. jegyzőkönyv az Egyesült Királyságnak és Írországnak a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség tekintetében fennálló helyzetéről. HL C 202/295

²¹ Az *opt-out* joga kívül maradási / távolmaradási tesz lehetővé. Tulajdonképpen lehetővé teszi, hogy éljen *opt-in* jogával az adott tagállam, miközben *opt-out* jogával élve nem vesz részt bizonyos uniós szintű együttműködésben. Ezt a Lisszaboni Szerződés *opt-out* klauzulája teszi lehetővé.

²² A témához lásd még: FLETCHER, Maria (2011): EU criminal justice: beyond Lisbon. In: *Crime within the Area of Freedom, Security and Justice* (szerk: Eckes, Christina – Konstadinides, Theodore), Cambridge University Press, Cambridge.

²³ MITSILEGAS, Valsamis (2016): *The uneasy relationship between the UK and European criminal law: from opt-outs to Brexit?*, Criminal Law Review, p.1., (a szerző saját fordítása)

„a) a javaslat Tanácsnak történt bemutatásától számított három hónapon belül értesítést küldhet az érintett két tagállam a kezdeményezéshez való csatlakozási szándékáról, mely csatlakozási szándék elfogadását követően ugyanolyan tagjai lesznek az együttműködésnek, mint a többi tagállam (tehát szavazhat, és kötik az eredmények is);

b) kívül maradhatnak a kezdeményezés elfogadását követően is és ha „kedvet kapnak”, csatlakozhatnak a már meglévő együttműködéshez²⁴ – feltéve, hogy megfelelnek a csatlakozás feltételeinek;

c) elutasíthatja az Egyesült Királyság a részvételt az együttműködésben, de végül „meggondolhatja magát” (ez esetben tanácskozási joggal vesz részt a folyamatokban, szavazati jog nélkül).

Gyakorlatilag a c) opció a legelőnyösebb, hiszen részt vehet az érintett tagállam a feltételek kidolgozásában tanácskozási jogával élve, de mindaddig, amíg nem tartja számára kedvezőnek a feltételrendszert, él *opt-out* jogával.²⁵ A szakirodalomban „*wait and see*” („várj és láss”) stratégiának nevezett magatartás az *opt-out* jog gyakorlati előnyét domborítja ki. A britek – a dezintegrációt erősítve – kijelentették, hogy a LSz V. címén kívül elfogadott igazságügyi együttműködést célzó intézkedések jogalap nélküliek. Ennek a taktikának esett áldozatul a negyedik pénzmosás elleni irányelv²⁶. Ez a hozzáállás pedig – többek között *Valsamis Mitsilegas* professzor szerint²⁷ – megkérdőjelez(het)i az EU egyik alapelveként rögzített lojális együttműködés elvét.

A másik Lisszaboni Szerződéssel bevezetett – a büntetőügyi együttműködést érintő – nagy változás az Európai Bíróság (a továbbiakban: EuB) joghatóságának a rendőri és igazságügyi együttműködésre történő kiterjesztése volt. A LSz-hez csatolt 36. számú jegyzőkönyv²⁸ az átmeneti rendelkezésekhez²⁹ kapcsolódóan rögzíti az intézmények hatásköreit, mely rendelkezések vonatkozásában a jegyzőkönyv *opt-out* jogot biztosít az Egyesült Királyság részére.³⁰ A jegyzőkönyv

---

²⁴ Ez történt többek között az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU irányelve (2011. április 5.) kapcsán is, az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról, HL L 101/1

²⁵ SPENCER, John R. (2017): EU criminal law, In: *European Union Law*, (szerk.: Catherine Barnard, Steve Peers), Oxford University Press, 2. edition, p. 769. (A szerző saját fordítása.)

²⁶ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2015/849 irányelve (2015. május 20.) a pénzügyi rendszerek pénzmosás vagy terrorizmusfinanszírozás céljára való felhasználásának megelőzéséről, a 648/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról, valamint a 2005/60/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv és a 2006/70/EK bizottsági irányelv hatályon kívül helyezéséről, HL L 141/73.

²⁷ MITSILEGAS, Valsamis (2016): i.m., u.o.

²⁸ Az Európai Unióról szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata, 36.) Jegyzőkönyv: az átmeneti rendelkezésekről, Hivatalos Lap 115/1

²⁹ Az átmeneti rendelkezések a LSz hatálybalépésétől számított 5 éven belül hatályukat veszítik.

³⁰ A Lisszaboni Szerződéshez csatolt 36. jegyzőkönyv: az átmeneti rendelkezésekről, 10. cikk, (4) bekezdése szerint, amely rögzíti az *opt-out*hoz való jogot: „Az Egyesült Királyság a (3) bekezdésben említett átmeneti időszak lejártáig legkésőbb hat hónappal bejelentheti a Tanácsnak, hogy az (1) bekezdésben említett jogi aktusok tekintetében nem fogadja el az (1) bekezdésben említett intézményeknek a Szerződésben meghatározott hatásköreit. Amennyiben az Egyesült Királyság ilyen bejelentést tesz, a (3) bekezdésben említett átmeneti időszak lejártától kezdődően az (1) bekezdésben említett jogi aktusoknak az Egyesült Királyság tekintetében való alkalmazása megszűnik.” Valamint az (5) bekezdés, mely rögzíti az *opt-in*hez való jogot: „Az Egyesült Királyság ezt követően bármikor bejelentheti a Tanácsnak, hogy részt kíván venni azon jogi aktusok

megtartotta a LSz előtti korlátozott hatásköröket a Szerződés hatálybalépését követően még öt évig³¹, a korábbi harmadik pillérhez tartozó joganyag vonatkozásában, melynek következtében például az EuB előtt nem lehetett a pillérhez kapcsolódó kérdésekben előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezni az átmeneti időszakban. A 36. sz. jegyzőkönyv – szemben a fentebb bemutatott 21. sz. jegyzőkönyvvel – már meglévő intézkedésekre vonatkozik és Írország esetén nem volt alkalmazható. Az Egyesült Királyság *opt-out* joga azonban ezen intézkedések körében is jelentős, hiszen az együttműködés elmélyítését célzó változások egyikét sem fogadta el feltételek nélkül, az EuB joghatóságának feltételhez kötése pedig további – az integráció elméletét és irányait érintő – kérdéseket vethet fel.

A fent hivatkozott jegyzőkönyv szerinti átmeneti időszakot követően tett kormányzati lépéseket³² a brit euro-szeptikusok úgy értelmezték – talán tévesen – , hogy az Egyesült Királyságnak joga van az egész európai büntetőügyi együttműködéstől távol maradni. A britek 2012-től folyamatosan éltek az *opt-out* jogukkal, azonban 2014-ben a harmadik pillérhez kapcsolódó intézkedések egy részét³³ elfogadták³⁴, kezdve az európai elfogatóparancsról³⁵ szóló kerethatározattal. Ez a lépés heves belpolitikai vitákat váltott ki, tekintettel az éveken át tartó konzekvens ellenállásra. Az európai nyomozási határozatról³⁶ szóló irányelv a kölcsönös elismerés elvét alkalmazza, különös tekintettel a bizonyítékok körére. Ezt az igazságügyi együttműködést elősegítő jogalkotási instrumentumot az Egyesült Királyság szintén elfogadta. Tehát az elfogatóparancs és a bizonyítékok kölcsönös elismerése területén a britek az integrációhoz kívánnak tartozni, míg más – hasonlóan fontos – területeken távol maradnak az együttműködéstől. A büntető eljárásokban részt vevő személyek jogait illetően például kifejezetten visszas a brit álláspont, hiszen a gyanúsítottak és vádlottak jogait érintő jogszabályokat elfogadták, míg a büntetőeljárás során és az európai elfogatóparancshoz kapcsolódó eljárásokban ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogról szóló irányelvet³⁷ már nem adoptálták. *Valsamis Mitsilegas* professzor szerint ennek az lehet az oka, hogy a kormányzat idegenkedik a Bizottság és az EuB

---

alkalmazásában, amelyeknek az alkalmazása rá nézve a (4) bekezdés első albekezdése értelmében megszűnt."

³¹ Az átmeneti időszak 2014. december 1-jén ért véget.

³² Nevezetesen, hogy értesítették az EU elnökséget arról, hogy az Egyesült Királyság nem fogadja el az EU intézményeinek joghatóságát, így a teljes, korábban a harmadik pillérhez tartozó joganyag nem alkalmazható az Egyesült Királyság vonatkozásában 2014. december 1-jétől.

³³ Körülbelül 35 db intézkedést fogadtak el a több, mint 130 db-ból.

³⁴ Az *opt-ime*l érintett intézkedéseket a 2014/857/EU és a 2014/858/EU tanácsi és bizottsági határozatok tartalmazzák.

³⁵ A Tanács 2002. június 13-án közzétett 2002/584/IB sz. kerethatározata az európai elfogatóparancsról és a tagállamok közötti átadási eljárásokról, HL L190/1

³⁶ Az Európai Parlament és Tanács 2014. április 3-án kibocsátott 2014/41/EU sz. irányelve a büntetőügyekben kibocsátott európai nyomozási határozatról, HL L130/1

³⁷ Az Európai Parlament és a Tanács 2013/48/EU irányelve (2013. október 22.) a büntetőeljárás során és az európai elfogatóparancshoz kapcsolódó eljárásokban ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogról, valamint valamely harmadik félnek a szabadságelvonáskor történő tájékoztatásához való jogról és a szabadságelvonás ideje alatt harmadik felekkel és a konzuli hatóságokkal való kommunikációhoz való jogról, HL L 294/1

implementációba történő „beeszelésétől”, mely elkerülhetetlen lenne a Lisszaboni Szerződés által „alkotmányosított” rendszerben. Még annak ellenére is, hogy az ügyvédi segítség igénybevételéről szóló irányelv csak minimum standardokat állapít meg, így csupán minimális szinten tenné – ha egyáltalán – szükségessé a nemzeti jog módosítását, míg a szabályozási minimumok kidolgozásában egyébként maga az Egyesült Királyság is részt vett.³⁸

A Lisszaboni Szerződés a fentiekén túlmenően megteremtette az Európai Ügyészség létrehozásának jogi alapjait is, ami ellen a brit politika már régóta tiltakozott.³⁹ Ennek megfelelően már az Európai Ügyészségről szóló rendelet tervezete kapcsán bejelentette a szigetország a megerősített együttműködéstől való távolmaradását. A jegyzőkönyvekkel és határozatokkal kapcsolatos vitákat azonban hamar beárnyékolta a Brexit-ügyi népszavazás kérdései. A tagállami kilépés kérdésének felmerülése pedig immár nemcsak a büntetőügyekben folytatott együttműködés számára jelent kihívásokat, hanem az integráció valamennyi területét érintően.

Összegezve a brit magatartást az európai büntetőügyi együttműködésben azt mondhatjuk, hogy az Egyesült Királyság az OLAF joghatósága alá tartozik, aktívan részt vevő tagja az Europolnak, az Eurojustnak, ám az EPPO-hoz tartozó együttműködésbe történő belépését a nemzeti jogszabályokkal referendumhoz kötötte, mellyel politikailag ellehetetlenítette esetleges csatlakozását. Kötik a kölcsönös elismeréshez kapcsolódó intézkedések – mint az európai elfogatóparancs is többek között – valamint a rendőri együttműködés eszközei. A korábbi harmadik pilléres joganyag nem köti többé, csak azokban a kérdésekben, melyekhez kifejezetten csatlakozott. Az eljárásjogi garanciákat összegző jogi aktusok egy részéhez csatlakozott (pl.: a 2010/64/EU irányelv büntetőeljárás során igénybe vehető tolmácsoláshoz és fordításhoz való jogról), míg egy részéhez nem (pl.: a 2013/48/EU irányelv az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogról), mely hozzáállás kellően ambivalensnek értékelhető. Ugyanígy visszas az EuB joghatóságának elfogadása és el nem fogadása a büntetőügyi együttműködés területén. A brit bíróságok kezdeményezhetnek előzetes döntéshozatali eljárást a büntetőügyi együttműködésre vonatkozó jogszabály-értelmezési kérdésekben, mely az EuB joghatóságának elismerését jelenti. Másfelől, azokban az együttműködési kérdésekben, melyekhez csatlakozott az Egyesült Királyság, a Bizottság kezdeményezhet tagállami kötelezettségszegési eljárást is, mely esetben az EuB szintén joghatósággal rendelkezik. Ezekén túlmenően azonban – tovább bonyolítva a részleges együttműködést –, a 21. sz. jegyzőkönyv továbbra is alkalmazható, melynek köszönhetően az Egyesült Királyság szabadon dönthet arról, hogy mihez csatlakozik és mely kérdésekben él *opt-out* jogával.⁴⁰

---

³⁸ Erről lásd részletesebben: MITSILEGAS Valsamis (2016): *The uneasy relationship between the UK and European criminal law: from opt-outs to Brexit?*, i.m., p.2.

³⁹ Erről a folyamatról lásd részletesebben: SPENCER John R. (2012): Who is afraid of the big, bad European Public Prosecutor?, In: *14 Cambridge Yearbook of European Legal Studies*, Ch. 14.

⁴⁰ SPENCER John R. (2016): *What would Brexit mean for British criminal justice?*, Archbold Review, 2016, 5, 6-9, p. 8., elérhető: <https://www.archboldupdate.co.uk/PDF/2016/Archbold%20Review%20Issue%205%20PRESS.pdf> (letöltve: 2017.11.11.)

A következőkben azt vizsgálom, hogy a Brexit milyen hatással lehet az európai igazságügyi és bűnügyi együttműködésre – különös tekintettel a jelenleg *opt-irmel* érintett területekre.

2.3. Poszt-Brexit brit-uniós büntetőügyi együttműködés. A tagállami kilépést – melyre a 2016. június 23-án tartott Brexit-ügyi népszavazás eredményére tekintettel valószínűsíthetően sor kerül – követő együttműködés irányait vizsgálhatjuk az Egyesült Királyság szempontjából (várható-e valamilyen szintű együttműködés a Brexitet követően, milyen hatással lesz a brit büntetőjogi és emberi jogi normákra az EU közvetlen hatásának „megszűnése”, stb.) valamint, az EU szempontjából (várható-e valamilyen tendenciákat érintő változás, az integráció elmélyülése vagy épp dezintegráció, stb.).

Az EU szempontjából – amellet, hogy mind finansiális, mind infrastrukturális kérdésekben jelentős az Egyesült Királyság együttműködéshez való hozzájárulása – kijelenthető, hogy bonyolultabb a bűnügyi együttműködés rendszere már nem nagyon lehet. Az *opt-out*okkal és extra feltételekkel működő rendszer számos feszültséget rejt, melyek az integráció elmélyülésének gátját képezik. Ez talán a Brexitet követően változhat, hiszen egy, a reformoknak következetesen ellenálló, szuverenitását és autonómiáját határozottan védő tagállam kilépéséről van szó, mely tagállam politikai és gazdasági súlya sem elhanyagolható. A brit kilépés tehát elméletileg akár fel is gyorsíthatja a közös európai büntetőügyi jogalkotást, ösztönözve az egész integrációs folyamat elmozdulását akár közvetlenül egy szövetségi állami szintet közvetlenül megelőző, de az uniós együttműködési formát meghaladó szintre. Ugyanakkor, hatalmas veszteség is a brit kilépés uniós szempontból, főleg a jogalkalmazás terén, például a kölcsönös elismerés elvének alkalmazását tekintve. Az angolszász jogrendszerben meghozott határozatok kölcsönös elismerése a kontinentális jogrendszer tagállamai által és fordítva, történelmi előrelépés a jogfejlődés irányait tekintve. Egy idegen jogi kultúra sajátként elfogadása, kölcsönösen, szinte feltétel nélkül az integráció erősségét, az európai értékek egyenlőségét és átjárhatóságát jelenti, melyre a Brexit épp ellentétes hatást gyakorolhat. Tehát, meglátásom szerint a Brexit az európai értékekbe vetett bizalom megkérdőjelezése is egyben, mely az európai büntetőjog fejlődésének rögös útján elért számos eredményt teheti egy csapásra bizonytalanná. A büntető anyagi és eljárási jog területén pedig a kölcsönös bizalom a jogbiztonság előfeltétele, melynek fenntartása valamennyi EU tagállam közös érdeke. Ebből következően, a brit-uniós bűnügyi együttműködés poszt-Brexit fenntartása közös érdek. Különösen igaz ez olyan kérdésekben, melyek közvetlenül érinthetik az uniós polgárok érdekeit. A büntetőjog az a jogterület, mely nemcsak, hogy közvetlenül hatással van a polgárok életére, de kellően befolyásolhatja is az élet, a biztonság, a gazdasági kérdések, vagy épp a mozgásszabadság legfőbb kérdéseit. Hatványozottan igaz ez, egy kilépő tagállamban élő és tartózkodó uniós polgárok esetében, akikre vonatkozóan nem lehet más a büntetőjogi feltételrendszer a Brexitet követően, mint azt megelőzően, hiszen ez a jogbiztonság fenntartását veszélyeztetné, számos, emberi jogokat érintő, kulcsfontosságú kérdést maga előtt görgetve. Tehát – ha az integráció a brit kilépést követően el is mélyül a büntetőügyi kérdésekben és esetleg elmozdul az Európai Büntető Kódex

elfogadásának irányába – az Egyesült Királyságban garantált jogok, az együttműködéssel érintett területek elméletileg nem változhatnak, azokat legalább a Brexit időpontjáig fennálló színvonalon garantálni kell a későbbiekben is. Ezt csak megerősíti az a tény, hogy az Egyesült Királyság szerződő fele az EJEE-nek, melyben foglalt garanciális jogok az EU elhagyását követően is kötik majd a szigetországot a nemzetközi jog szabályai szerint. Ezen túl, ahogyan *Clare Conelly* is összefoglalja: „*az Egyesült Királyság és Írország fizikai közelsége, a terrorizmus és a szervezett bűnözés mértékének növekedése jelzi, hogy a rendőrségi együttműködés folytatása nemcsak kívánatos, de szükséges is*”⁴¹. Érezhető, hogy nemcsak a kölcsönös elismeréshez kapcsolódó előnyök kézzelfoghatóak, hanem a bűnözés elleni közös fellépés eszközeihez kapcsolódóak is – például a bizonyítékok elfogadása, az információk cseréje az európai elfogatóparancs és európai határozatok körében egyaránt.

Azzal, hogy az Egyesült Királyság az előző fejezetben részletezett átmeneti időszakot követően élt *opt-in* jogával a harmadik pilléres joganyag (a Bűnüldözési Együttműködés Európai Unió Ügynökségéről (Europol)⁴², európai elfogatóparancs, Prümi határozat⁴³, Eurojust, európai nyomozási határozat) vonatkozásában, lehetővé tette bíróságai számára az EuB-hez fordulást értelmezési kérdéseket illetően, mellyel közvetetten ugyan, de hozzájárult az uniós büntetőjogi tendenciák fejlődéséhez is. Az előzetes döntéshozatali eljárások során feltett kérdések mind az uniós jogot fejlesztik, majd ezen eredmény kötelező értelmezési tartományaként, a nemzeti jog részévé válva visszahatnak arra, és fejlesztik azt. Így, a brit jogrendszerben a kilépést követően is számos európai érték és fogalom szerepelhet, melyek megtartása szintén a jogbiztonság biztosításának kérdésköréhez tartozik.

Az Egyesült Királyság több ízben kijelentette, hogy az egységes piac bizonyos területeit érintően szeretne továbbra is együttműködni az EU tagállamokkal, mely meglehetősen nehéz feladat lehet a joghatósági kérdések és szupranacionális jelleghez kapcsolódó együttműködési formák teljes kizárásával, főleg, hogy ezek a brit kilépést követően is kötik a többi uniós tagállamot. *Valsamis Mitsilegas* szerint a „*Brexit számos biztonságot érintő kihívást jelent az Egyesült Királyságnak, anélkül, hogy elérné a vágyott EU-jogtól való függetlenséget*”⁴⁴. Véleményem szerint teljes függetlenség egy korábbi tagállam esetében elképzelhetetlen a nagymértékű gazdasági, politikai, társadalmi és földrajzi összefonódásokra tekintettel.

---

⁴¹ CONELLY, Clare (2016): *Brexit and criminal law* (editorial), Criminal Law Bulletin, Issue 143, 2.o.

⁴² A Bűnüldözési Együttműködés Európai Unió Ügynökségéről (Europol) határozat, valamint a 2009/371/IB, a 2009/934/IB, a 2009/935/IB, a 2009/936/IB és a 2009/968/IB tanácsi határozat felváltásáról és hatályon kívül helyezéséről szóló 2016/794 rendelet (2016. május 11.) preambulum (72) bekezdése szerint csak Írország vesz részt abban, a preambulum (73) bekezdése szerint az Egyesült Királyság nem.

⁴³ Prümi határozat a Tanács 2008/615/IB határozata (2008. június 23.) a különösen a terrorizmus és a határokon átnyúló bűnözés elleni küzdelemre irányuló, határokon átnyúló együttműködés megerősítéséről

⁴⁴ MITSILEGAS, Valsamis (2016): *The uneasy relationship between the UK and European criminal law: from opt-outs to Brexit?*, i.m. p.11.

Annyi biztos, hogy jelenleg senki sem tudja, mi lesz a tagállami kilépésről szóló tárgyalások eredménye, mi lesz a kilépési szerződés tartalma. Az is bizonyos, hogy a sarkalatos kérdésekben – így az uniós polgárság jövője, a határok rendezésének kérdése, a pénzügyi kérdések – meg kell egyezni, ezek nélkül a kilépés nem történhet meg. Az uniós polgárság jövőjét, a határok rendezését pedig szükségképpen érinti a rendőri és igazságügyi együttműködés számos kérdése. A „tisztá válás” esetén az Egyesült Királyság megszabadulna az együttműködés terheitől, de szükségképpen lemondana az azokkal járó előnyökről is, melyek a hosszú integrációban töltött idő után védtelenséget jelentenének az uniós jog által korábban védett területeken. Ezt pedig a bűnözés nyilvánvalóan igyekezne kihasználni, mely sem az EU, sem az Egyesült Királyság érdekét nem szolgálhatja. A de-europeanizálása a brit jogrendszernek szükségszerűvé tenné két-, és többoldalú nemzetközi együttműködési megállapodások életre hívását, mely – figyelembe véve az érintett területek számát és jelentőségét – hosszás, bizonytalansággal kövezett utat eredményezne. Sokkal kézenfekvőbbnek tűnik a jelenlegi kusza szabályozás fenntartása, legalább a kilépést követő átmeneti időszakokra – hasonlóan az uniós polgárságot tervezetten érintő szabályokhoz. Ezt erősíti *Rosemary Davidson* álláspontja⁴⁵, aki a biztonság fenntartása érdekében az izlandi és a norvég részleges büntetőügyi együttműködés mintájára tartja elképzelhetőnek a brit-EU poszt-Brexit együttműködést. Az együttműködés fenntartását tartja szükségesnek *Jodie Blackstock* és *Alex Tinsley* is⁴⁶, azzal, hogy az együttműködéshez kapcsolódó irányelvek jövőbeni elfogadása az előfeltétele a kölcsönös elismerés gyakorlati fenntartásának. Az információhoz való hozzáférésről szóló és a fordításhoz és tolmácsolási jogról szóló irányelveket a brit büntető eljárási jogot fejlesztő instrumentumként jelölik a szakirodalomban, melyek jövőbeni hatályban tartása emberi jogi garanciákat jelent.

Végül, nem szabad elfelejteni azokat a kérdéseket sem, melyek a bent maradó tagállamok jogfejlődését érintik. A Brexit következménye a bent maradó tagállamok nemzeti jogát tekintve⁴⁷ egy önálló kutatás tárgyát képezhetné, melyre jelen tanulmány keretei között nincs lehetőség.

Összegezve a fenti tendenciákat az mondható, hogy a jelenlegi együttműködés fenntartása közös érdek, hiszen a személyek szabad mozgása várhatóan nem szűnik meg egyből a tagállami kilépést követően, ez pedig az átmeneti időszak alatt is folyamatosan veszélyezteti az európai és brit közbiztonságot. Ezen túlmenően sarkalatos gazdasági érdekek is megkövetelik az átlátható tranzakciókat, rendőrségi együttműködést és a határon átnyúló együttműködést.

⁴⁵ DAVIDSON Rosemary (2017): Brexit and criminal justice: the future of the UK's cooperation relationship with the EU, *Criminal Law Review*, Issue 5, p. 384

⁴⁶ BLACKSTOCK Jodie – TINSLEY Alex (2016): The "Roadmap Directives" in UK criminal procedure: now and post-Brexit, *Archbold Review*, Issue 7, p.6-9

⁴⁷ Erről lásd még: PETROVA Aneta (2018): *Brexit and the Future of European Criminal Law: The consequences of Brexit for Bulgarian Criminal Law*, International Reports, elérhető: <http://www.lalegislazionepenale.eu/wp-content/uploads/2018/01/Petrova-Brexit.pdf> (letölve: 2018.01.20.) és ŚWIĄTKOWSKI Andrzej – NITA-ŚWIĄTKOWSKA Barbara (2017): *Brexit and the future of European criminal law – a Polish perspective*, *Criminal Law Forum*, (2017) 28: 319. <https://doi.org/10.1007/s10609-017-9310-2>, (letölve: 2017.11.12.)

3. Záró gondolatok

Az európai bűnügyi együttműködés fejlődése láthatóan nem egy konszenzusos folyamat eredményeként létrejött egységes vívmány, hanem sokkal inkább egy bi-, és multilaterális egyezmények sorozataként fejlődött, szuverenitásukat féltő államok által formált minimális együttműködési forma, melyhez nem egyforma mértékben csatlakoztak az EU tagállamai. A vizsgálódás tárgyaként az Egyesült Királyság együttműködésben való részvételét, majd a tagállami kilépést követően várható folyamatokat jelöltem meg. Az Egyesült Királyság helyzete külön érdekes a fentebb bemutatott „különutas” megoldásoknak köszönhetően, ám a jelenlegi kuszá együttműködés fenntartása szükségképpen érdeke a szigetországnak is, elsősorban belpolitikai békéjének fenntartása érdekében (például a határrendezés kérdéséről a *Good Friday Agreement*⁴⁸ tekintettel).

A Brexit büntetőügyi együttműködésre gyakorolt hatása az EU szempontjából előrelépést jelenthet. Egy örökösen ellenálló, szuverenitását óvó állam kilépése felgyorsíthatja az integrációs folyamatokat, különösen a közös európai büntető kódex elfogadása tekintetében, mely előtt a Lisszaboni Szerződés hatálybalépését követően már nincsenek jogi akadályok. Az Egyesült Királyság szempontjából vizsgálva legalább a jelenlegi együttműködési szint hosszú távú fenntartása fontos lehet, tekintettel a több millió uniós polgárra, akik az Egyesült Királyság területén élnek.

A fent elemzett kérdésekre a kilépési szerződésben – vagy az ahhoz csatolandó kiegészítő rendelkezésekben – mindenképp ki kell térni a jogbiztonság fenntartása érdekében. Véleményem szerint a norvég, az izlandi és a svájci együttműködés modelljei mind remek példák arra, amikor az EU és harmadik országok kötnek olyan tartalmú együttműködési megállapodásokat, melyek uniós tagsághoz tapadnak alapvetően. Így a szabad mozgáshoz való jogok és ezek védelmét szolgáló intézkedések kiterjesztésére már van „jó gyakorlat”. Kérdés, hogy egy ex-tagállam esetén politikailag mennyire megengedett a nyertes-nyertes eredmény, nem jelent-e ez ösztönzést a bent maradó tagállamok viszonylatában – a kilépés elhatározására, vagy a gyorsuló integrációval szembeni esetleges ellenállásra. Annyi bizonyos, hogy a tagállami kilépés felhívja a figyelmet az uniós jog hézagaira, hiányosságaira, melyek a büntető ügyekben folytatott együttműködés magasabb szintre emelését segíthetik elő a jövőben.

---

⁴⁸ A Good Friday Agreement (GFA) vagy Belfast Agreement 1998. április 10-én került elfogadásra véget vetve a hosszú éveken át tartó nagy-britanniai terrortámadásoknak. Az egyezmény két nemzetközi egyezményt tartalmaz, az egyik a brit és az ír kormányzat, valamint az írországi pártok között jött létre, a másik pedig az Egyesült Királyság és Írország között. A GFA többek között az államok közti határkérdéseket is rendezte, melyek a belpolitikai béke fenntartása miatt kiemelten fontosak. Így most, az Egyesült Királyság EU-ból történő kilépésekor a GFA előtti helyzet megelőzése érdekében ismételen előtérbe került a határok felállításának kérdése, mely további, biztonságot érintő kérdéseket vet fel.